

Ingrado

Ouders en aanwezigheid op school

Hoe ouders de samenwerking met school en de leerplichtambtenaar rond schoolverzuim ervaren

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
De rol van ouders in de methodische aanpak schoolverzuim	3
Bijzondere periode	4
Leeswijzer	4
2. De ouders	5
3. Informatie over aanwezigheid en verzuim	7
Informatie van school over verzuim	7
Informatie over de aanpak van verzuim	8
Opvattingen van ouders over wat scholen moeten doen bij spijbelen	8
4. Ervaringen van ouders met gesprekken met school over verzuim en aanwezigheid	12
Het contact tussen ouders en de school	12
5. Ervaringen van ouders met leerplicht over aanwezigheid en verzuim	15
Aanwezigheid kind bij gesprek met leerplichtambtenaar	15
Ouders in contact met leerplichtambtenaar	15
6. Conclusies en aanbevelingen	17
De respondentengroep ouders	17
Participatie verzuimbeleid door ouders	17
Ouders en contact met Leerplicht	17
Literatuur	18

Ouders & Onderwijs is een organisatie die ouders helpt door te informeren en adviseren. Daarnaast vertegenwoordigt Ouders en Onderwijs alle ouders met kinderen in de schoolgaande leeftijd door contact met scholen, politiek, onderwijsorganisaties en de media te houden over alles wat met onderwijs te maken heeft.

Ingrado is de branchevereniging van leerplicht en RMC. Zij maakt zich hard voor het recht op onderwijs en ontwikkeling van alle jongeren.

1 Inleiding

Schoolverzuim kan een voorbode zijn van voortijdig schoolverlaten en krijgt daarom al geruime tijd veel aandacht. Wanneer jongeren eerder uitvallen, is het risico groter dat zij geen aansluiting vinden op de arbeidsmarkt (CBS 2019). Op langere termijn kan dit leiden tot maatschappelijke uitval.

Schoolverzuim kan een signaal zijn van onderliggende problematiek en moet daarom in een vroeg stadium onderzocht en aangepakt worden. Preventieve inzet, voorkomen dat verzuim optreedt en direct optreden bij beginnend verzuim zijn van groot belang. Ouders en school zijn in dit stadium als eersten aan zet. Zij zijn de eersten die signaleren dat een leerling niet naar school gaat.

Ook in de wetenschap is een toenemende aandacht voor schoolverzuim. Schoolverzuim wordt gezien als een complex probleem met oorzaken op verschillende niveaus; van de individuele leerling, de familie, de school en de buurt tot aan de samenleving (Maynard, 2010:31). Deze complexiteit vraagt om een integrale benadering (Halberstadt, 2013). De kwaliteit van het contact tussen de stakeholders vormt een belangrijk onderdeel van deze benadering.

De meeste onderzoeken naar de betrokkenheid van ouders gaan in op de relatie met schoolresultaten. Dat de samenwerking tussen ouders en school cruciaal is voor leerprestaties en schoolsucces, wordt inmiddels algemeen onderschreven. Minder bekend is hoe die relatie van invloed is op de aanwezigheid van kinderen op school en op de preventie van verzuim. In dit onderzoek besteden we aandacht aan de wijze waarop ouders worden geïnformeerd over en betrokken bij het verzuim van hun kinderen.

Ouders & Onderwijs en Ingrado hebben een vragenlijst opgesteld die zicht richt op verschillende aspecten van de betrokkenheid van ouders bij het verzuimbeleid van scholen. Het eerste deel van de vragen richt zich op het melden van verzuim door ouders aan de school. Vervolgens wordt dieper ingegaan op de vervolgstappen na een verzuimmelding, zoals de gesprekken met school en eventueel met de leerplichtambtenaar. Aansluitend is ouders gevraagd naar hun betrokkenheid gedurende het verzuim. Aan de hand van een aantal stellingen is de mening van ouders over schoolverzuim en het gemaakte beleid hierop gepeild. Ten slotte is aan ouders gevraagd op welke wijze zij betrokken zouden willen zijn bij het schoolverzuim van hun kind.

Het gaat in dit onderzoek om eerste verkenning naar de samenwerking tussen ouders, school en leerplicht met betrekking tot schoolverzuim en het voorkomen daarvan.

De rol van ouders in de Methodische Aanpak Schoolverzuim

Op 16 maart 2017 is de Methodisch Aanpak Schoolverzuim (MAS) gelanceerd. De MAS is ontstaan uit de behoefte aan een gezamenlijke, eenduidige (landelijke) visie omtrent het handelen bij schoolverzuim. De MAS is een beschrijving van de werkwijze van de leerplichtambtenaar en ketenpartners bij schoolverzuim. Inmiddels is de MAS in 2018 en in 2020 geactualiseerd.

Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat ouders slecht op de hoogte zijn van de stappen die genomen worden bij verzuim. Het verdient aanbeveling om ouders voordat verzuim plaatsvindt, te informeren over de route met betrekking tot verzuim. De animatie die in 2019 over de MAS gemaakt is, kan hierbij een hulpmiddel zijn.

De Methodische Aanpak Schoolverzuim is ontwikkeld vanuit een gedeelde visie:

- I. Het doel van de aanpak is terug-/toeleiding naar een passend onderwijsprogramma.
- II. Vroegtijdige inzet van (jeugd)hulp bij verzuim staat voorop.
- III. Ketensamenwerking draagt bij aan een effectieve aanpak van schoolverzuim.
- IV. De aanpak is licht waar het kan en zwaar(der) waar het nodig is. Maatwerk dus.

De aanpak is zoveel mogelijk methodisch van aard. Daarmee wordt bedoeld dat elke leerplichtambtenaar op eenzelfde wijze werkt en de uitvoering evalueert. De aanpak is langs 5 fasen ingericht:

1. WAARNEMEN
2. ANALYSEREN
3. PLANNEN
4. HANDELEN
5. EVALUEREN

Doel van de MAS is binnen leerplicht op een vergelijkbare wijze te werken, met ruimte voor de discretionaire bevoegdheid van de leerplichtambtenaar. Dit houdt in dat iedereen in principe werkt volgens de MAS, tenzij hij of zij kan motiveren waarom wordt afgeweken. Maatwerk is van belang en zodoende kan direct ingrijpen met een zwaardere maatregel nodig zijn om in een vroeg stadium opeenstapeling van verzuimmeldingen en problemen te voorkomen.

Bijzondere periode

Dit onderzoek heeft in een bijzondere periode plaatsgevonden. De vragenlijst is uitgezet tijdens de eerste lockdown als gevolg van de coronacrisis. De scholen waren gesloten van 16 maart 2020 tot 11 mei 2020. Van fysieke aanwezigheid van kinderen op school was in deze periode geen sprake.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 komt de respondentengroep aan de orde. Vervolgens beschrijft hoofdstuk 3 de ervaringen van ouders over de informatievoorziening vanuit school over verzuim en verzuimbeleid. Hoofdstuk 4 laat zien hoe ouders de gesprekken over verzuim met de school ervaren. De ervaringen van ouders met gesprekken over verzuim met de leerplichtambtenaar volgt in hoofdstuk 5. Het onderzoek sluit af met een aantal conclusies en aanbevelingen voor onder meer vervolgonderzoek.

2 De ouders

De vragenlijst is naar het Landelijk Ouderpanel van Ouders & Onderwijs en Opvoedinformatie Nederland gestuurd. In dit panel zitten ongeveer 5000 ouders die regelmatig gevraagd worden een enquête over onderwijs en opvoeding in te vullen. Voor deze vragenlijst zijn de ouders benaderd met schoolgaande kinderen in het voortgezet (speciaal) onderwijs, (speciaal) basisonderwijs en speciaal onderwijs. De vragenlijst is door 390 ouders ingevuld. De respons bedraagt daarmee ongeveer 12%.

In dit hoofdstuk zal een aantal kenmerken van de respondentengroep nader worden bekeken.

Verhouding man/vrouw

Van ouders die op de vragenlijst hebben gereageerd, is 89% vrouw. De verdeling man/vrouw van het ouderpanel geeft ongeveer eenzelfde verhouding aan.

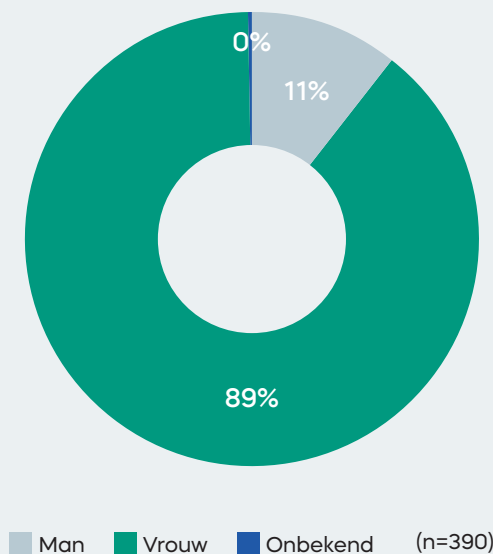
Verder valt op dat het opleidingsniveau van de ouders over het algemeen hoog is ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Van alle respondenten hebben 283 ouders een hbo-opleiding of hoger genoten. Het landelijk gemiddelde aantal ouders met een hbo- of wo-diploma lag in 2019 op 13.4%¹.

Het merendeel van de respondenten heeft een Nederlandse achtergrond (88%) (figuur 3). 6% van de respondenten heeft een gevarieerde migratie-achtergrond. 6% van de ouders heeft geen antwoord gegeven op de vraag naar etnische achtergrond. Volgens het CBS heeft 24,6%² van de inwoners in Nederland een migratie-achtergrond. Daaruit mag worden geconcludeerd dat de samenstelling van de groep respondenten geen representatief beeld geeft van de samenstelling van de Nederlandse bevolking.

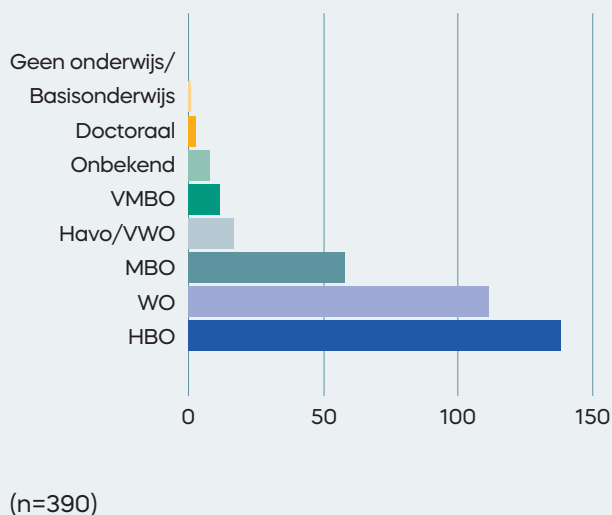
'Ouders en school zijn bij beginnend verzuim als eersten aan zet'

1. <https://www.onderwijsin cijfers.nl/kengetallen/onderwijs-algemeen/hoogst-behaald-opleidingsniveau>
2. <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-asiel-migratie-en-integratie/hoeveel-mensen-met-een-migratieachtergrond-wonen-in-nederland>

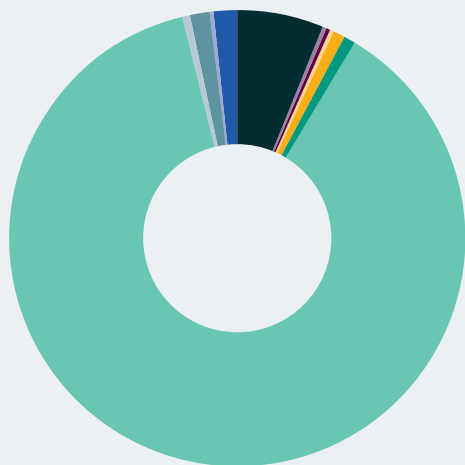
Figuur 1 - Verhouding man/vrouw

Figuur 2 - Opleidingsniveau van de ouders

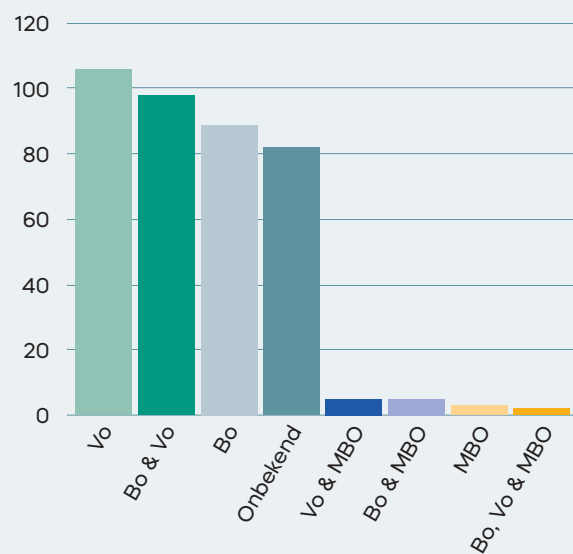
Figuur 3 - Migratieachtergrond ouders

	Aantal	Percentage
Onbekend	24	6%
Europees	1	0%
Gemengd NI/MO	1	0%
Koreaans	1	0%
Marokaans	3	1%
Mix	3	1%
Nederlands	342	88%
Oost-europees	3	1%
Surinaams	5	1%
Turks	1	0%
West-Europees (niet-NL)	6	2%

(n=390)

Figuur 4 - Ouders met kinderen op onderwijssoort

(n=390)

Verreweg de meeste ouders hebben kinderen in het regulier primair en voortgezet onderwijs.

De figuur hiernaast laat zien dat met name ouders met kinderen in het voortgezet onderwijs (vo) gereageerd hebben. Dat is niet zo verwonderlijk. Onderzoek wijst immers uit dat er een positieve correlatie is tussen leeftijd en schoolverzuim. Ouders in het vo hebben meer te maken met kinderen die verzuimen van school (o.a. Kearney 2008; Dornbusch et al., 1987; Attwood & Croll, 2006; Veenstra et al., 2010).

'Er is een positieve correlatie tussen leeftijd en schoolverzuim'

3 Informatie over aanwezigheid en verzuim

In dit hoofdstuk gaan we in op de wijze waarop ouders geïnformeerd worden over het verzuimbeleid van de school en over het verzuim van hun kinderen. Ook kijken we naar de opvattingen van ouders over wat scholen zouden moeten doen bij verzuim.

Informatie van school over verzuim

De manier waarop ouders informatie hebben gekregen over de procedure rond het melden van afwezigheid, verschilt (figuur 5). Vaak gebruikt de school meerdere informatiebronnen om ouders op de hoogte te stellen van de procedure om afwezigheid te melden. Een ruime meerderheid van de ouders (68%) geeft aan dat zij deze informatie via schriftelijk materiaal zoals een folder, boekje of van de website van de school heeft gekregen. Vervolgens geeft 39% van de ouders aan dat de informatie (ook) komt van een voorlichting op school. Slechts 6% van de ouders heeft zelf moeten vragen naar deze informatie.

De meeste ouders (61,4 %) gebruiken maar één officiële bron van informatie (leerkracht, voorlichtingsbijeenkomst, folder) en maar een klein percentage gebruikt alle drie de bronnen (tabel 1). Opvallend is dat de directe informatie via de leerkracht het laagst scoort, terwijl juist verwacht mag worden dat de leerkracht een belangrijke informatiebron is voor ouders.

Tabel 1 Hoeveelheid bronnen die ouders hebben geraadpleegd over verzuimbeleid (n=324)

Aantal bronnen	Leerkracht	Voorlichting	Folder	Percentage ouders
1	15	41	143	61,4
2	23	81	90	29,3
3	30	30	30	9,3

In het primair onderwijs (po) zien we een ander beeld (tabel 2). Hier blijkt 16% van de ouders alle drie de bronnen te hebben geraadpleegd. Het percentage ouders dat maar één bron raadpleegt ligt net iets onder de helft. Juist ouders met kinderen in het primair onderwijs zoeken of krijgen informatie uit meer dan één bron.

Tabel 2 Hoeveelheid bronnen die ouders in het primair onderwijs hebben geraadpleegd over verzuimbeleid (n=190)

Aantal bronnen	Leerkracht	Voorlichting	Folder	Percentage ouders
1	9	19	63	48,7
2	11	39	42	35,3
3	18	18	18	16,0

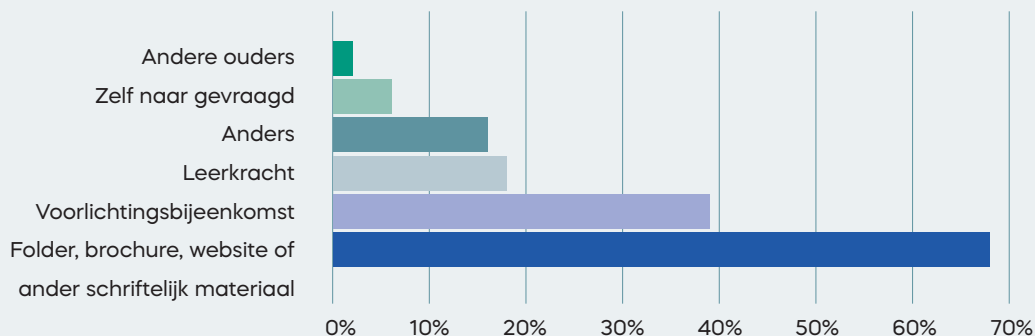
In het vo ligt dit net iets anders (tabel 3). We zien hier een kleine toename van het percentage dat zich door 1 bron laat informeren en een kleine afname van de ouders die zich door 2 of 3 bronnen laat informeren ten opzichte van de ouders met een kind in het po.

Tabel 3 Hoeveelheid bronnen die ouders in het voortgezet onderwijs hebben geraadpleegd over verzuimbeleid (n=204)

Aantal bronnen	Leerkracht	Voorlichting	Folder	Percentage ouders
1	4	24	81	53,4
2	11	38	45	31,9
3	16	16	16	14,7

Figuur 5

Hoe hebben ouders informatie over verzuimbeleid gekregen?

(n=390)

Over het algemeen geldt dat folders de belangrijkste en vaak ook enige bron van informatie zijn. Tegelijkertijd geldt ook dat leerkrachten de minst gebruikte bron van informatie zijn.

Informatie over de aanpak van verzuim

Driekwart van de ouders heeft behoefte aan voorlichting (45%) of zijn hier neutraal in (29%). Slechts een kwart van de ouders (26%) heeft hier geen behoefte aan (figuur 6).

In het onderzoek van KBA (2018) naar leerplicht in het primair onderwijs blijkt dat ruim driekwart van de scholen een verzuim-protocol heeft. De meeste scholen geven aan dat protocol ook toe te passen. Op vrijwel alle scholen wordt dagelijks de aan- en afwezigheid van leerlingen geregistreerd. De meerderheid van de scholen noteert ook de duur en de reden van het verzuim.

Scholen hanteren verschillende methodes voor de registratie van verzuim. Dit geldt ook voor de manier waarop zij van ouders of leerlingen vragen om het verzuim te melden. De meeste ouders (99%) weten hoe zij de afwezigheid van hun kind moeten melden. Slechts 1% van de ouders weet dit niet.

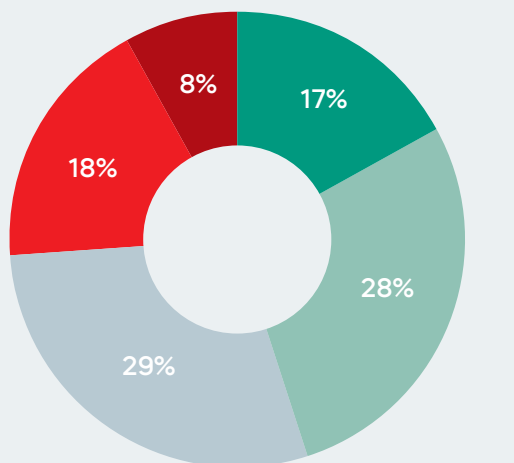
Wanneer een kind zonder geldige reden afwezig is, kan dat verschillende oorzaken hebben. Het kan zijn dat rond het melden van afwezigheid iets is misgegaan, maar het kan ook zijn dat ouders zelf ook niet op de hoogte zijn van de afwezigheid. In dat laatste geval zal dit duidelijk worden als de school contact opneemt met de ouders. Ongeveer een derde van de ouders (36%) weet niet wanneer en of de school contact hierover contact opneemt (figuur 7). Mogelijk komt dit omdat zij hier geen ervaring mee hebben. 36% van de ouders weet dat de school afwezigheid in het systeem noteert.

Slechts een heel klein gedeelte van de ouders (1%) verwacht of heeft de ervaring dat de school hen niet zal informeren over eventuele afwezigheid zonder reden.

Opvattingen van ouders over wat scholen moeten doen bij spijbelen

Ouders is gevraagd naar hun mening over de aanpak van spijbelen. Hiervoor is een aantal algemene, maar ook specifieke vragen opgesteld over de rolverdeling tussen ouders, gemeente en school.

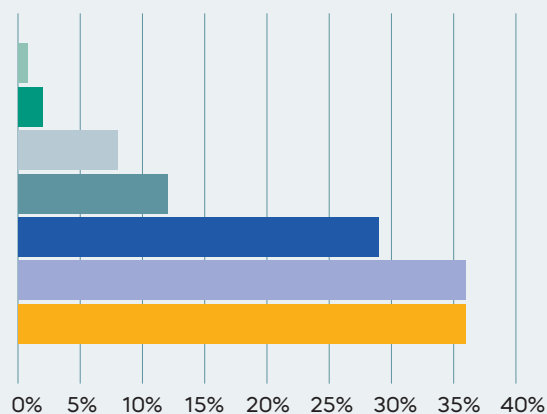
Figuur 6 - Ik heb behoefte aan voorlichting van de school over de aanpak van afwezigheid

■ Helemaal mee eens ■ Niet mee eens
■ Mee eens ■ Helemaal niet mee eens
■ Neutraal

(n=390)

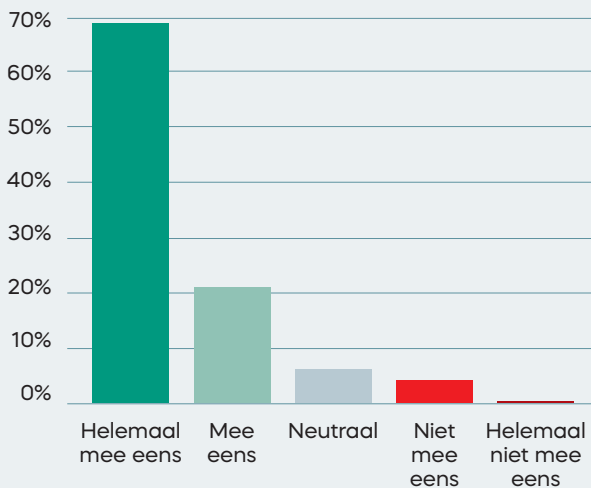
Figuur 7 - Hoe informeert de school als je kind afwezig is zonder melding?

■ De school informeert mij daar niet over
■ Ik krijg binnen een week een bericht van school
■ Ik krijg na een aantal keren bericht van school
■ Anders
■ De school neemt dezelfde dag contact op
■ De school noteert de afwezigheid in het systeem
■ Dat weet ik niet

(n=390)

Figuur 8 - Wanneer een leerling zonder bericht niet op school is, moet de school dezelfde dag naar ouders bellen

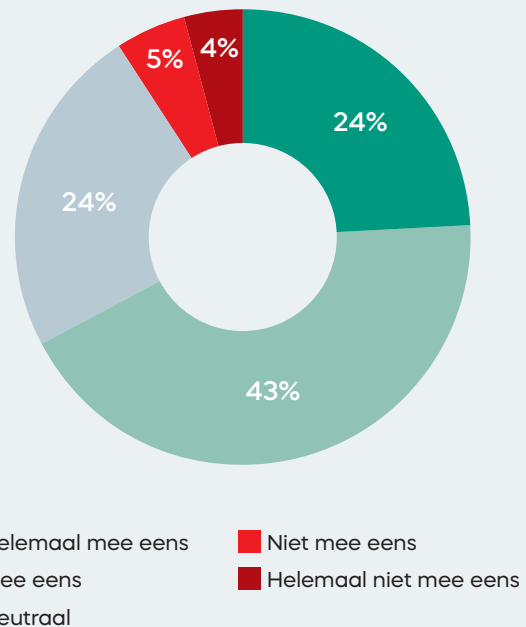
(n=390)

De meeste ouders (90%) vinden het belangrijk dat school spijbelen aanpakt. Daarbij vinden zij ook dat zij direct door de school op de hoogte moeten worden gebracht van het verzuim. Wanneer een kind niet op school verschijnt terwijl dit door de school wel verwacht wordt, vinden de meeste ouders (n=352) dat school dezelfde dag ouders moet bellen (figuur 8).

Deze twee bevindingen geven aan dat ouders school als een actieve partner in de aanpak van het verzuim van hun kinderen zien. Dat komt ook tot uiting in de bevinding dat ouders het belangrijk vinden om ondersteuning te kunnen krijgen wanneer een kind veel van school verzuimt (figuur 9). Ruim meer dan de helft van de ondervraagde ouders (67%) vindt deze ondersteuning belangrijk. Een kwart (24%) van de ouders is hier neutraal in. Gesteld kan worden dat ouders daarmee onderkennen dat veelvuldig verzuim een reden tot zorg is, waarbij hulp uitkomst kan bieden.

Het is belangrijk om hier te wijzen op de culturele samenstelling van de groep respondenten. Het vragen om opvoedingsondersteuning is veel meer geaccepteerd binnen groepen zonder een migratie-achtergrond. Groepen met een migratie-achtergrond zijn minder geneigd om ondersteuning te vragen rond problemen en gedrag van kinderen en opvoeding (bijv. Pels, 2000).

Figuur 9 - Ouders moeten ondersteuning krijgen wanneer kind veel afwezig is op school

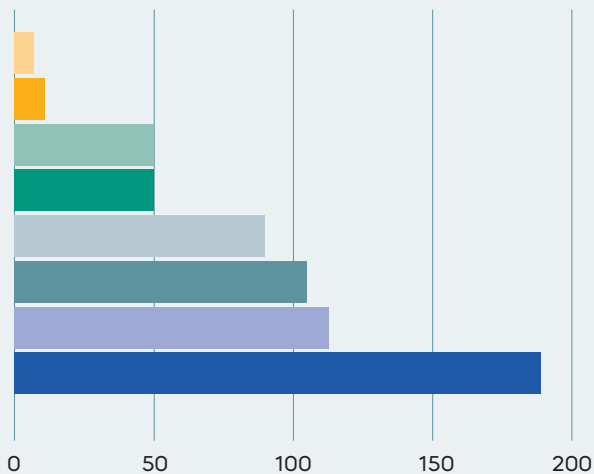
(n=390)

In een aantal gevallen kan het verzuim van leerlingen als zorgelijk worden bestempeld. In de Leerplichtwet staat vrij precies omschreven wanneer de school de leerplichtambtenaar moet informeren over het verzuim.³ Het staat de school echter vrij om de expertise van de leerplichtambtenaar eerder in te schakelen.

De leerplichtambtenaar wordt door scholen en ouders niet altijd gezien als een partner in passende zorg, maar vaker als handhaver van de Leerplichtwet (KBA, 2018). Als ouders gevraagd wordt wat hun inschatting is van wanneer een leerplichtambtenaar ingeschakeld moet worden door de school, zijn de antwoorden hierop zeer divers. Bijna een kwart van de ouders (23%) geeft aan niet te weten wanneer een leerplichtambtenaar wordt ingeschakeld (figuur 10). Bijna de helft van de ouders denkt dat dit pas gebeurt als het school en ouders niet lukt om met elkaar een oplossing te vinden. Iets meer dan een kwart van de ouders denkt dat een leerplichtambtenaar na meer dan twee dagen ongeoorloofde afwezigheid wordt ingeschakeld.

3. Art 21a Leerplichtwet 1969: "Indien een ingeschreven leerling van een school als bedoeld in, zonder geldige reden les- of praktijktijd heeft verzuimd en dit verzuim gedurende een periode van vier opeenvolgende lesweken in totaal zestien uren les- of praktijktijd bedraagt ontstaat voor het hoofd van de school de leveringsverplichting," Met leveringsverplichting wordt bedoeld dat de school verplicht is om de leerplichtambtenaar te informeren.

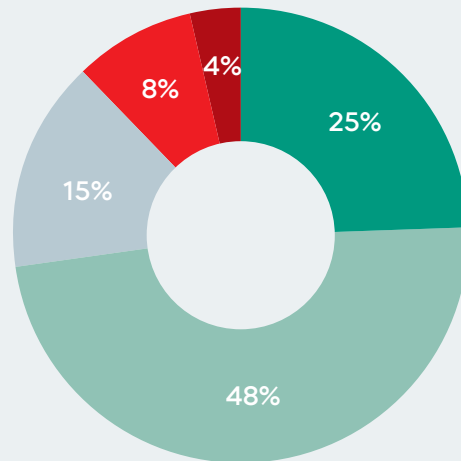
Figuur 10 - Wanneer wordt een leerplichtambtenaar volgens ouders ingeschakeld

- De school schakelt de leerplichtambtenaar niet in
- Wanneer ouders de school informeren dat de leerling afwezig is
- Anders
- Als school vindt dat er een proces-verbaal opgemaakt moet worden
- Ik weet niet wanneer een leerplichtambtenaar ingeschakeld wordt
- Wanneer de leerling meer dan 10 dagen afwezig is
- Wanneer de leerling meer dan 2 dagen ongeoorloofd afwezig is
- Nadat school geprobeerd heeft om met ouders en leerling naar op lossing te zoeken

(n=390)

Figuur 11 - De leerplichtambtenaar moet pas betrokken worden als het school niet lukt om de aanwezigheid te verbeteren

- Helemaal mee eens
- Mee eens
- Neutraal
- Niet mee eens
- Helemaal niet mee eens

(n=390)

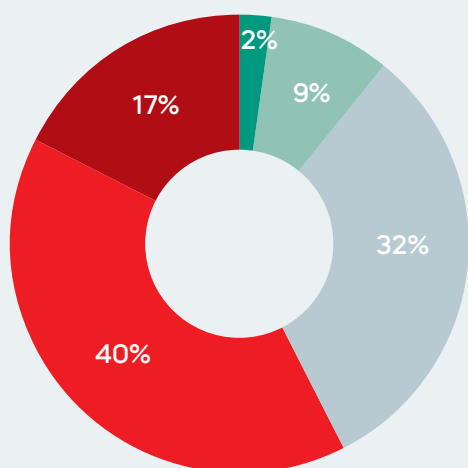
Het merendeel van de ouders vindt dat school het eerst aanzet is wanneer er sprake is van verzuim. Wanneer aan ouders gevraagd wordt wanneer een leerplichtambtenaar betrokken zou moeten worden, antwoordt bijna driekwart (73%) dat de leerplichtambtenaar pas betrokken moet worden als het school niet lukt om de aanwezigheid van het kind te verbeteren (figuur 11). De leerplichtambtenaar wordt daarmee door ouders hoog op de escalatieladder geplaatst; pas als het de school echt niet lukt, dan moet de leerplichtambtenaar worden ingeschakeld.

Ouders zijn minder stellig als het gaat om een advies van de leerplichtambtenaar over het verzuim. Iets meer dan de helft van de ouders (57%) vindt dat het niet nodig is om snel advies van de leerplichtambtenaar in te winnen. Mogelijk speelt hier het beeld van het handhavende karakter van het werk van de leerplichtambtenaar een rol. Slechts 11% van de ouders vindt het een goed idee de leerplichtambtenaar te betrekken als adviseur.

'Ouders plaatsen de leerplichtambtenaar hoog op de escalatieladder'

Figuur 12 - Als een kind afwezig is van school moet de school snel advies vragen aan de leerplichtambtenaar

- Helemaal mee eens
- Niet mee eens
- Mee eens
- Helemaal niet mee eens
- Neutraal

(n=390)

LEERP LICHT

De leerplichtambtenaar houdt toezicht op het naleven van de Leerplichtwet en adviseert scholen over verzuim en verzuimbeleid. Scholen melden (ongeoorloofd) verzuim van een leerling bij de afdeling leerplicht van de gemeente waar de betreffende leerling woont. De leerplichtambtenaar gebruikt deze signalen en probeert de leerling te stimuleren weer naar school te gaan. Dit gebeurt door met onderzoek te achterhalen wat de reden is van het verzuim. De leerplichtambtenaar heeft daarvoor contact met leerling, ouders en school, maar kan met toestemming van ouders ook anderen benaderen die betrokken zijn bij een leerling of gezin, zoals jeugdgezondheidszorg, vrijwillige (jeugd)hulp/ sociaal wijkteam. Samen met leerling en ouders zoekt de leerplichtambtenaar naar een oplossing om het schoolverzuim te beëindigen.

Als leerling en ouders bereid zijn om mee te werken aan een oplossing, maar daarbij hulp nodig hebben, dan adviseert leerplicht om het sociaal wijkteam in te schakelen. Als blijkt dat leerling en ouders niet willen meewerken aan een oplossing en het verzuim dus verwijtbaar is, dan zal de leerplichtambtenaar overwegen een (Halt) proces-verbaal op te maken. De leerplichtambtenaar heeft hierin zelf beslissingsbevoegdheid, maar kan ook vooraf afstemmen met Openbaar Ministerie en de Raad van de Kinderbescherming.

4 Ervaringen van ouders in gesprekken met school over verzuim en aanwezigheid

Uit de bevindingen blijkt dat ouders het belangrijk vinden dat de school snel contact met hen opneemt als hun kind verzuimt. Dit hoofdstuk gaat over de ervaringen van ouders met het contact met de school.

Het contact tussen ouders en de school

Het grootste gedeelte van de ouders (55,1%) vindt vooral het gesprek met de school van groot belang.

'Veel voorlichting en overleg met de ouders. School kan dat niet alleen en veel ouders zijn zich niet bewust dat ook zij hier een grote verantwoordelijkheid hebben tov de toekomst van hun eigen kind.'

Ongeveer een derde van deze ouders (33,4%) geeft aan dat ze graag direct betrokken wil worden wanneer er sprake is van verzuim waarvan ze niet op de hoogte zijn. Daarnaast vinden ze regelmatig contact en 'korte lijntjes' belangrijk om verzuim te voorkomen en het welzijn van het kind samen te monitoren.

'Ik wil intensiever contact met de school als mijn kind om wat voor reden dan ook verzuimt. Samen met het kind zoeken naar manieren die hem helpen het onderwijs te volgen.'

'Door ook zelf in contact te gaan met school bij de eerste symptomen van desinteresse van het kind voor het schoolse. Ik ben er namelijk van overtuigd dat de rol van de ouder hierin gelijk is aan die van de school.'

Een aantal ouders merkt daarbij op dat het van belang is dat zij als volwaardig gesprekspartner gezien moeten worden. Zij vinden dat dit ook geldt voor de positie van het kind in deze gesprekken. Volgens hen waarborgt dit de driehoek school-ouders-kind. Ouders geven daarbij aan dat zij de meest aangewezen partij zijn om het kind te vertegenwoordigen. Verzuim is volgens een aantal ouders een signaal van het kind 'dat er iets speelt', dat vraagt om serieuze aandacht. Vervolgens moet dit signaal in gezamenlijkheid worden onderzocht. Het past hierbij niet, volgens de ouders, om drang en dwang toe te passen, maar wel om in partnerschap van school-kind-ouders en eventuele ondersteuning van leerplicht naar een passende oplossing te zoeken.

'Ik zou als gelijkwaardige partner met school en mijn kind willen werken aan een concreet stappenplan met evaluatiemomenten.'

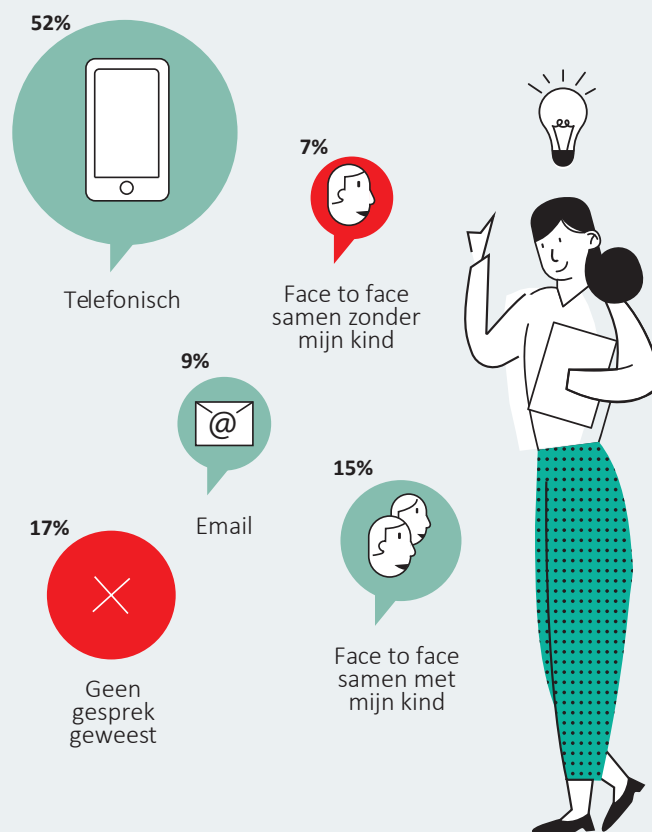
'Vertrouwen en besef ontwikkelen dat het kind geholpen is met een helpende hand en niet met een straffende hand.'

'Elkaar goed informeren. Je kunt beter als partners de strijd aangaan. En het kind betrekken.'

Een kwart (25,1%) van de ouders geeft aan dat ze dit schooljaar door de school benaderd zijn omdat hun kind niet aanwezig was. Dit zijn vooral ouders van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Hiervoor zijn twee verklaringen te geven. Ten eerste hebben ouders binnen het primair onderwijs vaker informeel contact heeft met de school. Vaak is het daardoor niet nodig om een formeel gesprek over verzuim te voeren. Ten tweede weten we uit onderzoek dat er een relatie ligt tussen verzuim en leeftijd. Oudere leerlingen verzuimen meer van school dan jongere leerlingen. Binnen het totale verzuim neemt ook het spijbelgedrag toe.

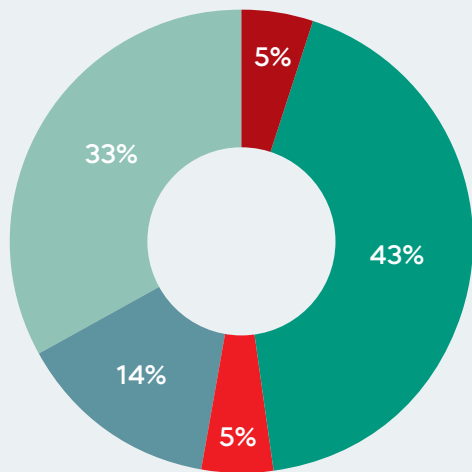
Meer dan de helft van de ouders is telefonisch benaderd door de school (figuur 13). Slechts in 9% van de gevallen geven de ouders aan per email op de hoogte te zijn gesteld over het verzuim.

Figuur 13 - De wijze waarop het gesprek over verzuim met school heeft plaatsgevonden

(n=98)

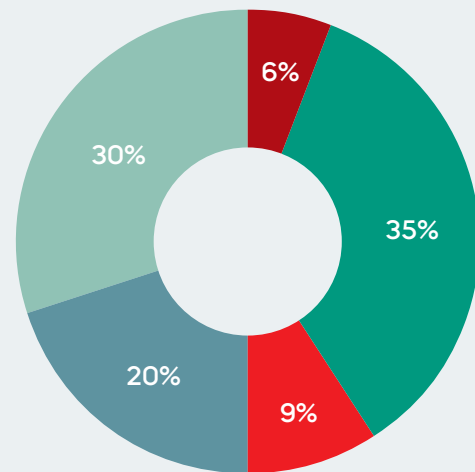
Figuur 14 - Beoordeling van ouders over het gesprek met school over verzuim van hun kind

■ Heel positief ■ Negatief
■ Positief ■ Heel negatief
■ Neutraal

(n=98)

Figuur 15 - Beoordeling van de uitkomst van het gesprek met school over verzuim

■ Heel positief ■ Negatief
■ Positief ■ Heel negatief
■ Neutraal

(n=82)

22% van de respondenten geeft aan dat er een persoonlijk gesprek met de school is geweest. Het merendeel van die gesprekken is met ouders én jongeren gevoerd.

De meeste ouders die door de school zijn benaderd, zijn tevreden met de wijze waarop de school dat heeft gedaan. Zij beoordelen dit als positief (33%) of heel positief (43%) (figuur 14). Eerder zagen we al dat ouders het belangrijk vinden dat school snel contact opneemt wanneer de leerling verzuimt. Mogelijk wijst deze uitkomst erop dat scholen hieraan tegemoetkomen.

Dezelfde cijfers zien we bij de tevredenheid over de uitkomst van het gesprek. Slechts een klein deel (15%) van alle ouders die een gesprek hadden over de aanwezigheid van hun kind was negatief of heel negatief over de uitkomst van het gesprek.

Gesprekken over verzuim hoeven niet altijd direct te leiden tot meer aanwezigheid. Soms kan het doel van het gesprek zijn om informatie over de afwezigheid uit te wisselen en afspraken te maken over het gemiste schoolwerk. In andere gevallen delen school en ouders hun zorg over de afwezigheid en maken zij afspraken. Geoorloofd verzuim zoals ziekte is meestal een reden voor school en ouders om af te stemmen of en op welke wijze er toch gewerkt kan worden aan schoolopdrachten. Ongeoorloofd verzuim zoals spijbelen is meestal een reden voor ouders en school om af te stemmen welke redenen hieraan ten grondslag liggen. Dit geeft een waarschijnlijke verklaring waarom ouders met kinderen op voortgezet onderwijs drie keer zoveel aangeven dat een gesprek zeker wel heeft geholpen en hun kind minder afwezig is op school.

'Gesprekken over verzuim hoeven niet altijd direct te leiden tot meer aanwezigheid'

Tabel 4 De mening van ouders naar onderwijssector over de opbrengst van een het gesprek over verzuim (n=98)

	Ouders met een of meer schoolgaande kinderen				TOTAAL
	Niet opgegeven	Alleen in basis-onderwijs	Alleen in vo of mbo	In bo en vo en/of mbo	
Minder vaak afwezig door gesprek school	3	4	4	5	16
Een beetje	1	0	2	2	5
Nee	13	7	18	15	53
Waarschijnlijk wel	2	0	1	2	5
Weet ik niet	0	1	1	2	4
Zeker wel	2	1	7	5	15
TOTAAL	21	13	33	31	98

In de vragenlijst was er ruimte voor ouders om te reageren op de ervaringen met het contact met school over verzuim. Hier hebben 51 ouders gebruik van gemaakt. Soms vergeten ouders af te melden of is er een fout in de verzuimadministratie opgetreden waarover gecommuniceerd wordt. Zowel bij school als bij ouders gaat weleens wat mis in het melden van verzuim. Ouders zijn het meest geïrriteerd wanneer er geen begrip is voor de situatie en wanneer school zich formeel opstelt en de regels handhaaft. Daarentegen zijn ouders juist positief wanneer ze begripvol en coöperatief door school en leerplichtambtenaar bejegend worden.

'Korte lijntjes, goed contact met mentor zodat we wederzijds weten hoe het thuis en op school gaat en zo verzuim kunnen voorkomen in plaats van achteraf op te lossen. Zo gaat het nu gelukkig met onze zoon.'

'Ik geloof en weet uit ervaring dat als ouders nauw betrokken zijn op school, dat kinderen minder de behoefte hebben om ongeoorloofd afwezig te zijn. Ook direct met je kind en school in contact zijn als er problemen zijn. Niet wachten tot het vanzelf weggaat.'

5 Ervaringen van ouders met leerplicht over aanwezigheid en verzuim

In dit hoofdstuk laten we zien hoe ouders het contact met de leerplichtambtenaar hebben ervaren. Slechts 28 van de 390 ouders hebben op deze vragen geantwoord (7%). Deze respons kan erop wijzen dat relatief weinig ouders met de leerplichtambtenaar te maken krijgen. De hieronder weergegeven aantallen moeten dan ook worden gezien als een eerste indicatie.

Aanwezigheid kind bij gesprek met leerplichtambtenaar

Bij iets meer dan de helft van de gesprekken die ouders voerden met de leerplichtambtenaar was het kind niet aanwezig. In ongeveer een kwart van de gevallen was dit soms wel en soms niet het geval. In 20% van de gevoerde gesprekken tussen ouders en leerplichtambtenaar was het kind wel aanwezig. Omdat de leerplichtambtenaar kinderen onder de twaalf jaar niet hoeft te spreken, vinden gesprekken met kinderen in de basisschool leeftijd meestal uitsluitend met de ouders plaats.

Ouders in contact met leerplichtambtenaar

Daar waar de meeste scholen tevreden zijn over de samenwerking met de leerplichtambtenaar (KBA 2018) zijn de ouders die de vragenlijst hebben ingevuld een stuk minder tevreden. Vijftien ouders (54%) hebben het eerste contact met de leerplichtambtenaar als negatief ervaren. Daartegenover waren tien ouders (35%) wel positief over dit eerste contact

Leerplichtambtenaren worden nog vaak geassocieerd met zware gesprekken en boetes (KBA, 2018). Ze worden niet zo snel gezien als degene die samen met school en ouders passende zorg en oplossingen wil bieden. Schoolleiders zijn dan ook vaak wat huiverig om de leerplichtambtenaar in te schakelen omdat dit de relatie tussen ouders en school zou kunnen schaden. Een derde van de ouders in deze enquête (32%) was positief over de toon van het gesprek met de leerplichtambtenaar. Minder dan de helft (44%) van de ouders was negatief en kwart van de ouders (24%) was neutraal.

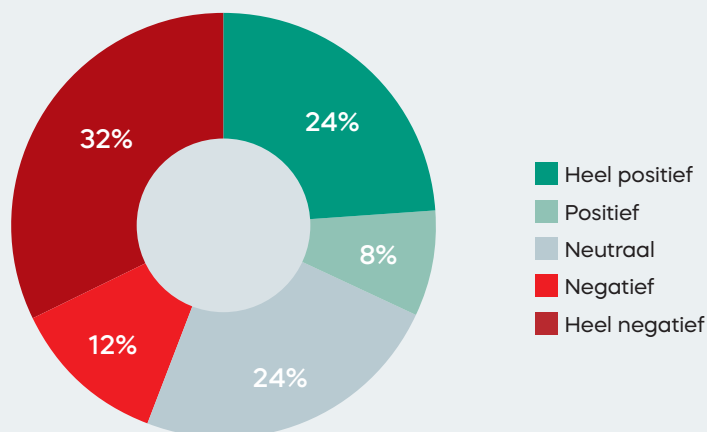
Tabel 5 De frequentie van aanwezigheid van het kind bij het gesprek over verzuim met de leerplichtambtenaar (n=25)

Ouders met een of meer schoolgaande kinderen					
Kind aanwezig bij gesprek met lpa	Niet opgegeven	Alleen in basisonderwijs	Alleen in vo of mbo	In bo en vo en/of mbo	TOTAAL
Ja	0	1	2	2	5
Nee	2	1	4	6	13
Soms wel/niet	2	1	3	1	7
TOTAAL	4	3	12	9	25

Tabel 6 De ervaring van ouders naar onderwijssector over het gesprek met de leerplichtambtenaar over verzuim (n=28)

Ouders met een of meer schoolgaande kinderen					
Hoe is het eerste contact met de lpa ervaren?	Niet opgegeven	Alleen in basisonderwijs	Alleen in vo of mbo	In bo en vo en/of mbo	TOTAAL
Heel negatief	2	1	6	1	10
Negatief	1	0	2	2	5
Neutraal	1	0	1	1	3
Positief	0	1	1	2	4
Heel positief	0	1	2	3	6
TOTAAL	4	3	12	9	28

Figuur 16 - Oordeel van ouders over het eerste gesprek met school over verzuim

(n=25)

We hebben ook gekeken of er een relatie was tussen de toon van het gesprek met de leerplichtambtenaar en de uitkomst van het gesprek. Hier zit een grote statistisch significante correlatie tussen (tabel 8). Ouders die de toon van het gesprek als negatief of heel negatief hebben ervaren, vinden ook de uitkomst van het gesprek negatief of heel negatief. Maar andersom geldt dat ook. Ouders die het gesprek als positief of

heel positief hebben ervaren vinden ook de uitkomst positief of heel positief. Daarbij blijft in het midden wat dan een positieve of negatieve uitkomst is.

We hebben ook gekeken naar de correlatie tussen de toon van het gesprek en het verzuim na het gesprek. Hier bleek geen correlatie te liggen. Met andere woorden; de toon van het gesprek had geen invloed op de afwezigheid van de jongere.

Tabel 7 Relatie uitkomst van het gesprek en de toon van het gesprek met de leerplichtambtenaar volgens ouders (n=25) (R = .898, p < .001)¹

Wat vond je van de uitkomst van het gesprek met de lpa?						
Wat vond je van de toon van het gesprek met de lpa?	Heel negatief	Negatief	Neutraal	Positief	Heel positief	TOTAAL
Heel negatief	8	0	0	0	0	8
Negatief	0	3	0	0	0	3
Neutraal	1	1	3	1	0	6
Positief	0	0	0	0	2	2
Heel positief	0	0	1	1	4	6
TOTAAL	9	4	4	2	6	25

Tabel 8 Relatie toon van het gesprek en de aanwezigheid na het gesprek met de leerplichtambtenaar volgens ouders (n=25)

Is je kind na het gesprek met de lpa minder vaak afwezig?					
Wat vond je van de toon van het gesprek met de lpa?	Nee	Weet ik niet	Een beetje	Zeker wel	TOTAAL
Heel negatief	8	0	0	0	8
Negatief	3	0	0	0	3
Neutraal	3	1	2	0	6
Positief	2	0	0	0	2
Heel positief	4	0	1	1	6
TOTAAL	20	1	3	1	25

1. Deze correlatie is zo sterk dat de betrouwbaarheid van de analyse in het geding is. Het is waarschijnlijk dat de vragen naar de toon en de uitkomst zo sterk aan elkaar verwant zijn dat het verschil tussen statistisch niet te maken valt. Met andere woorden; de uitkomst van het gesprek is min of meer een synoniem voor de toon tijdens het gesprek.

6 Conclusies en aanbevelingen

De respondentengroep

De bevroegde groep ouders is grotendeels hoogopgeleid en heeft geen migratieachtergrond. Het merendeel van de respondenten is vrouw. Deze ouders hebben zich vrijwillig opgegeven voor het ouderpanel van Ouders & Onderwijs wat aangeeft dat zij zich betrokken voelen bij het onderwijs van hun kinderen. Dat komt ook overeen met de uitkomsten van diverse onderzoeken naar ouderbetrokkenheid. Ouders die hoger zijn opgeleid weten beter de weg binnen de scholen en zijn ook beter in staat om hun kind thuis te begeleiden in school gerelateerde activiteiten.

Voor de interpretatie van de uitkomsten van dit onderzoek is de omvang en samenstelling van de respondentengroep een belangrijk gegeven.

We kunnen concluderen dat er geen sprake is van representativiteit, daarvoor is de samenstelling van de groep te homogeen. Wel kan dit onderzoek als casestudy dienen omdat het een beeld geeft van de betrokkenheid van hoogopgeleide ouders zonder een migratie-achtergrond bij het verzuimbeleid van reguliere scholen in het primair en voortgezet onderwijs.

Het verdient aanbeveling om in vervolgonderzoek ook ouders met een lager opleidingsniveau en ouders met een migratie-achtergrond te betrekken. Hierdoor ontstaat een betrouwbaarder en meer verfijnder beeld van de betrokkenheid bij verzuim en van de behoefte van ouders om hierbij betrokken zijn.

Participatie verzuimbeleid door ouders

Ouders vinden een gesprek met school belangrijk als hun kind verzuimt. Zij willen daarbij graag als gelijkwaardige partner worden behandeld en vinden het belangrijk dat ook het kind aanwezig is. Over het algemeen zijn de deelnemende ouders tevreden over de wijze waarop de school hen benadert en over het gesprek dat zij met school hebben gevoerd. Deze bevindingen onderstrepen het belang van samenwerking in gelijkwaardig partnerschap.

Ouders weten hoe zij verzuim moeten melden. Over het algemeen geldt dat folders de belangrijkste informatiebron zijn. Leerkrachten zijn de minst gebruikte bron van informatie.

De meeste ouders vinden het belangrijk dat school spijbelen aanpakt en vinden ook dat zij direct door de school op de hoogte moeten worden gebracht van het verzuim. De meeste ouders zijn van mening dat school dezelfde dag moet bellen.

De procedures rondom verzuim zijn met name gericht op de acties van school, leerplicht en andere instanties. De rol van ouders is vooral volgend en meewerkend terwijl ouders in dit onderzoek aangeven zeker wel ideeën te hebben over de te nemen stappen. Ouders willen er in ieder geval meer van weten.

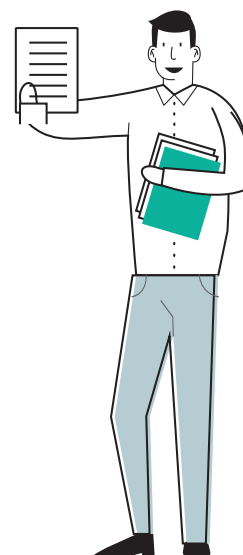
Ouders hebben vooral behoefte aan duidelijke informatie over de vervolgstappen na het melden van het verzuim. Wanneer verzuim langer aanhoudt, wordt het traject voor ouders onduidelijker. Dit geldt zowel voor het formele wettelijke traject als voor het traject waarin hulp geboden kan worden. Passende en toegankelijke informatie aan ouders over de vervolgstappen bij langdurig verzuim is nodig. Wanneer deze informatie beschikbaar is voordat verzuim optreedt, draagt dit bij aan een transparante en duidelijke communicatie rondom verzuimbeleid.

Ouders vinden regelmatig contact en 'korte lijntjes' belangrijk om verzuim te voorkomen, maar willen ook samen monitoren op het welzijn van hun kinderen. De meeste ouders die door de school over het verzuim van hun zijn benaderd, zijn tevreden met de wijze waarop de school dat heeft gedaan. Dezelfde cijfers zien we bij de tevredenheid over de uitkomst van het gesprek.

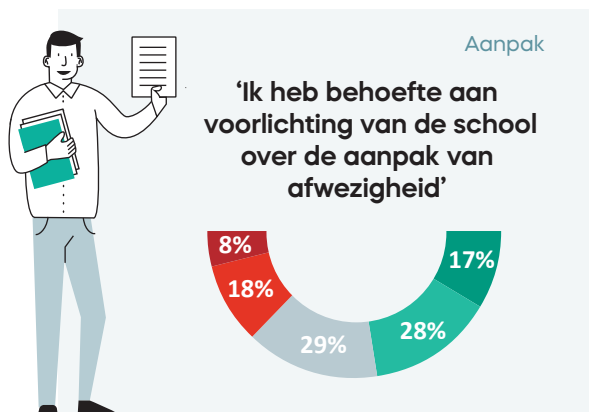
Het contact met leerplicht

Bijna een kwart van de ouders geeft aan niet te weten wanneer een leerplichtambtenaar wordt ingeschakeld en de helft van de ouders denkt dat dit pas gebeurt wanneer school en ouders er niet uit komen. Iets meer dan een kwart van de ouders denkt dat een leerplichtambtenaar na meer dan twee dagen ongeoorloofd afwezigheid wordt ingeschakeld.

Het beeld van de leerplichtambtenaar als handhaver van de leerplicht, een soort van politieagent, kan voor school een reden zijn om hem of haar niet als adviseur te betrekken bij het voorkomen van verzuim. Dit om de relatie met ouders niet op het spel te zetten. Door de positie en het beeld van de leerplichtambtenaar te verbeteren kunnen ouders en school in een eerder stadium van het verzuim gebruikmaken van de kennis, ervaring en inzet van de leerplichtambtenaar.

De meest opvallende uitkomsten uit het onderzoek 'Ouders en aanwezigheid op school'

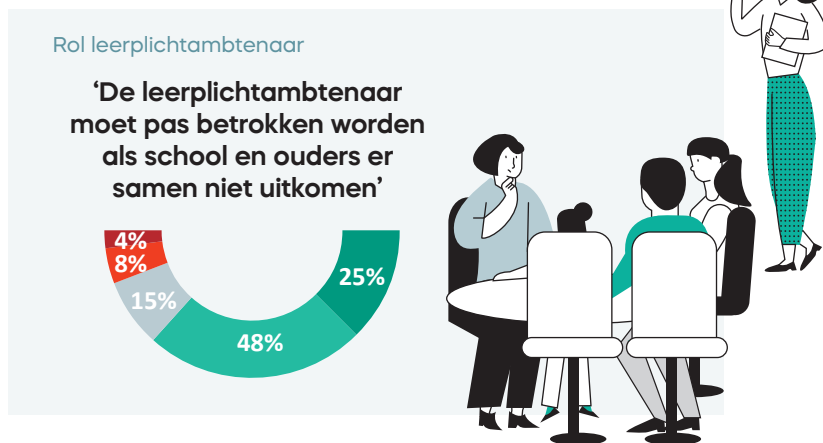
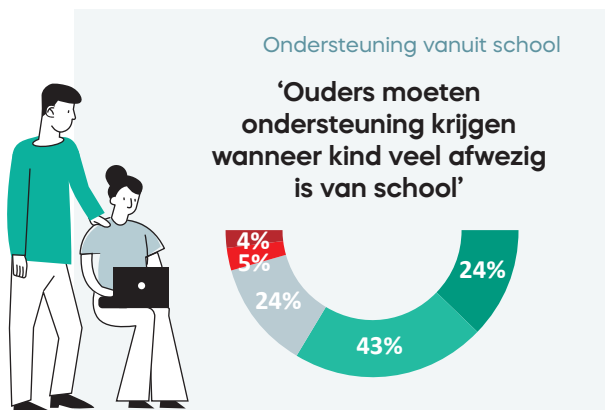

Informatie over vervolgstappen

Ouders hebben vooral behoefte aan duidelijke informatie over de vervolgstappen ná het melden van het verzuim.

Ouders als gelijkwaardig partner

Ouders vinden een gesprek met school het belangrijkste bij verzuim. Nog meer dan een goed resultaat vinden ouders goede communicatie belangrijk. Ze willen daarbij als gelijkwaardige partner worden behandeld.

Hou korte lijntjes

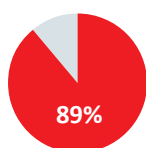
Ouders vinden regelmatig contact en 'korte lijntjes' belangrijk om verzuim te voorkomen, maar willen ook samen monitoren op het welzijn van hun kinderen.

Beeld en positie leerplicht

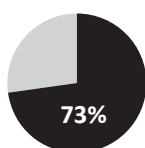
Door leerplicht beter te positioneren, kunnen scholen en ouders in een eerder stadium gebruikmaken van de kennis en ervaring van de leerplichtambtenaar.

De respondentengroep

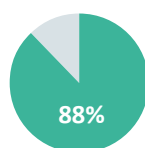
390 ouders, waarvan:

vrouw

hbo-opleiding of hoger

Nederlandse achtergrond

Gezien de samenstelling van de responsgroep beschouwen we dit onderzoek als een eerste verkenning en als aanleiding voor verder onderzoek.

Literatuur

Attwood, G., & Croll, P. (2006). Truancy in secondary school pupils: prevalence, trajectories and pupil perspectives. *Research Papers in Education*, 21, 467-484.

Bakker, J. Denessen, E. & Brus-Laeven, M. (2007). Socio-economic background, parental involvement and teacher perceptions of these in relation to pupil achievement. *Educational Studies*, Vol. 33, No 2, p. 175-190.

CBS. (2020) VSV en arbeidsmarktpositie na verlaten onderwijs, geraadpleegd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/84530NED>

Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M. & Oolbekkink-Marchand, H. (2013). *Leraren en ouderbetrokkenheid. Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen*. Nijmegen: Radboud

Dornbusch, S.M., Ritter, P.L., Leiderman, P. H., Roberts, D.F., and Fraleigh, M.J. (1987). The relation of parenting style to adolescent school performance. *Child Development*, 58, 1244-1257.

Dunst, C. J. (2002). Family-centered practices: Birth through high school. *The Journal of Special Education*, 36, 3, 139 – 147.

Eimers, T., Hilkens, T., Roelofs, M. (2018). *Leerplicht in het primair onderwijs*. KBA

Epstein, J. L. (1991). Effects on student achievement of teachers' practices of parent involvement. *Advances in reading/ language research: Literacy through family, community, and school interaction* (Vol. 5, pp. 261-276). Greenwich,CT: JAI Press.

Halberstadt, R. (2013). *Verstoord evenwicht: onderzoek naar de effecten van verzuimbeleid op de aard van het schoolverzuim*. Erasmus Universiteit.

Jeynes, W.H. (2016). A meta-analysis: the relationship between parental involvement and African American school outcomes. *Journal of Black Studies*, 47, 195 – 216.

Kearney, C. A. (2008). An Interdisciplinary Model of School Absenteeism in Youth to Inform Professional Practice and Public Policy. *Educational Psychology Review*, 20(3), 257-282.

Maynard, B.R. (2010). *The Absence of Presence: A Systematic Review and Meta-Analysis of Indicated Interventions to Increase Student Attendance*. Chicago, Loyola University Chicago

Pels, T. (2000). *Opvoeding en integratie*. Een vergelijkende studie van recente onderzoeken naar gezinsopvoeding en de pedagogische afstemming tussen gezin en school. Assen. Van Gorcum & Comp. BV

Veenstra, R. Lindenberg, S. Tinga, F. Ormel, J. (2010). Truancy in late elementary and early secondary education: The influence of social bonds and self-control -- the TRAILS study. *International Journal of Behavioral Development* 2010 34: 302

Vuorinen, T., Sandberg, A., Sheridan, S. & Williams, P. (2014). Preschool teachers' views on competence in the context of home and preschool collaboration. *Early Child Development and Care*, 184, 149 – 159.

**Het recht op
onderwijs en ontwikkeling
beschermen we samen.**

Ingrado